І чужому научайтесь,
й свого не цурайтесь...
Т. Шевченко

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку:
BArcly 7-4125

РІК LXV. Ч. 108. ЦЕНТІВ 10 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. СУБОТА, 7-го ЧЕРВНЯ (JUNE) 1958 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 108. VOL. LXV.

СЕНАТ ПРОТИ ДОПОМОГИ КОМУНІСТИЧНИМ КРАЇНАМ

Сенатор Новленд.

Вашингтон. — Після завзятої й інколи дуже гострої дискусії, веденої вночі з 5 на 6-го червня ц. р. Сенат відкинув 43 голосами проти 42 поправку до законопроєкту про закордонну допомогу, яка уповноважувала президента Айзенгавера уділювати грошову поміч теж і країнам комуністичного бльоку. Перемога противників допомоги совєтським сателітам була вислідом довгої боротьби, що її вели провідник республіканської меншости в Сенаті сен. Вільям Р. Новленд і республіканський сенатор Стайлс Бриджес. Обидва вони виступили із гострим засудженням економічної допомоги, що її уряд хотів давати Югославії і таким совєтським сателітам, як Польща, Східня Німеччина, Румунія й інші. Опонуючи проти пропонованої поправки, Новленд заявив, що кожний американський доляр уділений сателітам спричиниться до того, що поневолені нації будуть задоволені московськими окупантами. Під час дискусії над над цією поправкою демократи і деякі з республіканців виступили з гострою критикою през. Айзенгавера і державного секретаря Джана Фостера Доллеса за те, що вони вимогли від сенатської комісії для закордоних взаємин введення цієї поправки до законопроєкту про закордонну допомогу проти прийнятої Сенатом пропозиції сен. Кеннеді, яка передбачала поширення т. зв. „Баттл Акту" в тому напрямку ,щоб Президент мав право давати економічну допомогу деяким з комуністичних країн, за винятком Совєтського Союзу, червоного Китаю та Північної Кореї. Метою такої допомоги мало б бути сприяння демократизації режимів тих чи інших сателітів й унезалежненню їх від Москви. Обов'язуючий досі „Баттл Акт" дозволяв давати таку допомогу в тому випадку, якщо це є корисне для життьових інтересів ЗДА. Після відкинення поправки до законопроєкту про закордонну допомогу немає виглядів на те, щоб Сенат дозволив на допомогу сателітам теж і шляхом ухвалення іншого законопроєкту в цій справі. За уділювання допомоги совєтським сателітам голосувало 27 демократів і тільки 15 республіканців, а проти 17 демократів і 26 республіканців.

Дюї остерігає республіканців проти дефетизму

Ню Йорк. — Колишній довголітній губернатор нюйоркського стейту і дворазовий республіканський кандидат на президента Томас Е. Дюї промовляв на республіканському прийнятті в готелі Валдорф-Асторія і сказав, що республіканці не сміють піддаватися дефетизмові в передвиборчій кампанії, бо є всі дані на те, що їхня партія повинна перемогти в Нюйоркському стейті і здобути становища губернатора і сенатора. Дюї не називав нікого по імені, тільки заявив, що всі республіканці, які хотіли б кандидувати на губернатора, „можуть бути добрими провідниками стейту і повести його до дальшого розвитку". Під час того прийняття промовляв і республіканський сенатор Ірвінґ Айвс, який сказав, що має документи, які свідчать про те, що демократичний губернатор Аверел Гарриман мав зв'язки з ракетерами на робітничому фронті. Губернатор Гарриман заперечив це, і сказав, що твердження сенатора Айвса навіть не заслуговує на спростування.

ЗДА видають кожної мінути $50,000 на оборону

Дітройт. — Асистент секретаря оборони Перкінс МекКраєр промовляв в Дітройті і заявив, що ЗДА видають на свою оборону кожної мінути по 50,000 долярів. Він хотів унаочнити потреби і висоту видатків на оборону і подав таке: 1. Коли б ми складали однодолярівки до висоти 550 стіп (на стільки високий є пам'ятник Вашинґтона) — то ця сума ще не вистачила б на заплачення модерного джетового літака. 2. Бомбовик Б-52 коштує 8 мільйонів долярів, це значить більше від своєї ваги, коли б він був збудований зі срібла, а одна керована ракета коштує більше від ваги плятини. 3. Один фунт воєнного літака під час світової війни коштував коло 10 дол., а тепер коштує 70 долярів. ЗДА кожного дня видають на свою оборону по 72 мільйони долярів. Ці факти повинен розуміти американський нарід, який мусить знати, що „той важкий тягар накладає на нас совєтський імперіялізм".

В АМЕРИЦІ

● **Департамент пошти** видає нову поштову марку вартости 7-ох центів, бо стільки коштуватиме пересилка звичайного листа летунською поштою. Цю марку почнуть продавати у Филаделфії вже 1 липня, а збільшена оплата від листів обов'язує від 1-го серпня ц. р. Нова марка буде синя і біла, на ній буде рисунок літака, ціна 7 центів та „Летунська пошта" і „Ю. С."

● **Поліції вдалося** заарештувати одного з тих злочинців, яких пошукує ФБІ як найбільше небезпечних. 34-річний Квей Кліон Кілбирн втік із стейтової в'язниці в Ютаг, переїхав до Лос Анджелесу, запустив собі вуса, підробив леґітимацію і мешкав в окремому апартаменті, маючи при собі два набиті автомати. Його пізнала одна особа по фотографії, опублікованій поліцією, і 4-го червня аґенти ФБІ заарештували того небезпечного злочинця.

● **Сенат** прийняв законопроєкт, згідно з яким уряд ЗДА зможе дати в позику 43 кораблі які творять фльотову резерву цієї країни. Цей законопроєкт ще мусить ухвалити Пал. Репрезентантів. Позичати мали б нищильники, ескорти нищильників і підводні човни заприязненим державам.

● **Колишній секретар армії** Френк Пейс промовляв на закінченні шкільного року в Адельфі каледжі, Лонґ Айленд, Н. Й., сказав випускникам, що „їм прийдеться жити в добі, де важкотримуваний мир — змагатиметься з нахилом до нищівної війни".

● **45-річний Макс Л. Ковен** прийшов пішки з Шикаґо до Ню Йорку і приніс нюйоркському посадникові від посадника Шикаґа запрошення на Панамериканські Змагання Фестиваль Америк, який відбудеться в серпні 1959. Ковен ішов із Шикаґа до Ню Йорку від 17-го травня до 3-го червня.

Стравс зрезиґнував із головства Комісії Атомової Енерґії

Вашингтон. — Адмірал Люїс Л. Стравс 5-го червня зголосив димісію із головства Комісії Атомової Енерґії, яке він займав 5 років. Але з Білого Дому повідомляють, що Стравс займе тепер нове становище окремого асистента Президента в справах атомової енерґії. Це становище щойно тепер сторене. Білий Дім не повідомив про наступника Стравса, але секретар Джеймс С. Гаґерті сказав журналістам, що той наступник є вже вибраний, і повідомлення про його номінацію появиться через кілька днів. Адмірал Стравс залишить своє становище 30-го червня, коли кінчається його 5-річна каденція. Президент Айзенгавер пропонував Стравсові найменування на нову 5-річну каденцію, але Стравс не погодився на це, бо в останньому часі між ним і демократичними членами конґресової Комісії Атомової Енерґії було непорозуміння, і демократичні члени Сенату були б проти його затвердження. Стравс хотів своєю димісією закінчити непорозуміння в Комісіях, які керують продукцією атомової енерґії. На ці непорозуміння Стравс натякає в своєму листі до Президента, в якому зголосив свою резиґнацію. Президент із жалем прийняв димісію Стравса, який, на думку Президента, дуже прислужився цій країні на становищі голови Комісії Атом. Енерґії.

Д-р Мілтон Айзенгавер відклав подорож до Латинньської Америки

Вашингтон. — Представник державного департаменту повідомив 4-го червня, що д-р Мільтон Айзенгавер відклав свою подорож до держав Латинської Америки, яка мала б була початися 15-го червня. Він мав відвідати такі держави, які його до себе запрошували: Ґватемаля, Ель Сальвадор, Нікараґва, Гондурас, Коста Ріка і Панама. Після демонстрацій проти віце-президента Ричарда М. Ніксона в Південній Америці державний департамент обмірковував справу поїздки брата Президента. Тепер він повідомляє, що не можна було устійнити вигідних дат із зацікавленими урядами, і тому відкладається цю подорож. 29-го березня президент Айзенгавер просив свого брата — президента Університету Джона Гопкінса, щоб поїхав до середущих американських держав як його представник, та щоб зібрав дійсний матеріял про стан середньо-американських країн. Представник державного департаменту заявляє, що подорож д-ра Мілтона Айзенгавера не буде відкладена на довгий час, і що вона зможе відбутися в липні ц. р.

Всі держави прийняли плян ЗДА щодо Антарктики

Вашингтон. — Всі 11 держав, до яких ЗДА звернулись були 3 травня ц. р. з пропозицією, щоб південно-підбігуновий обшир вийняти з-під військових цілей, присвятивши його виключно мирним науково-дослідним цілям, і щоб у цій справі перевести міжнародну конференцію, погодилися на цей плян. За цим пляном, всі територіяльні претенсії щодо згаданого обширу, будуть „заморожені". Договір у цій справ іперевести міжнарод- з днем 31-го грудня ц. р. кінчається Міжнародний Геофізичний Рік, в якому названі країни мирно співпрацювали, і треба нового міжнародного управильнення правного стану Антарктики. ЗДА звернулись були з тотожніми нотами до таких держав: СССР, Арґентина, Австралія, Бельгія, Чіле, Японія, Франція, Нова Зеляндія, Норвеґія, Південна Африка і Британія. Одні з названих держав географічно сусідують з Антарктикою, інші брали участь у тамошніх минулих відкриттях або заслужились своєю участю в Геофізичному році. ЗДА переведуть тепер інформаційні розмови з амбасадами названих держав у Вашингтоні в справі визначення дати і місця міжнародної конференції в справі Антарктики.

XIV КОНВЕНЦІЯ УРСОЮЗУ ПЕРЕВИБРАЛА В БІЛЬШОСТІ ДОТЕПЕРІШНІЙ ПРОВІД

Скрентон. — 14-та конвенція Українського Робітничого Союзу, після Українського Народного Союзу другої щодо величини найбільшої української братсько - запомогової організації, що відбулась тут у власних приміщеннях в тижні перед конвенцією УНС, себто в тижні між 16 і 21 травня, перевибрала в більшості дотеперішній провід, з Антоном Батюком, як головним предсідником на чолі. Новий склад керівних органів УРСоюзу тепер такий: Антін Батюк — голова, Василь Довгань і Йосиф Харина — заступники голови, Теодор Миник — секретар, Едвард Попіль — касир, Роман Ричок — заступник секретаря, Ярослав Тронько — заступник касира. До Контрольної Комісії обрані: д-р Микола Тацій, Олекса Матейко, Василь Костишин і Степан Садовець, а до Головної Ради: Микола Кізима, Текля Калина, Дмитро Василащук, Григорій Шкребець, Флоренс Дорошенко, Теодор Вислоцький, Петро Зілинський, Фред Калитка, Василь Сокіл, Степан Сов'як, Василь Лепак і Йосиф Сливінський. Крім того, обрано таку саму кількість заступників контролерів і радних. Конвенцію, в якій взяло участь 177 делеґатів і 22 головні урядовці, проводив Данило Лобай, як предсідник. Конвенцію, подібно, як і Конвенцію УНСоюзу, привітав окремою телеграмою президент Айзенгавер, а між промовцями на конвенційному бенкеті був губернатор Вільямс. УРСоюз нараховує тепер 22,752 члени.

В неділю, 8-го червня відбудеться на оселі протестаційна маніфестація

В найближчу неділю, 8-го червня, на оселі СУМА біля Еленвіл в стейті Ню Йорк, відбудеться велика національно - протестаційна маніфестація проти московсько-большевицької окупації України. Маніфестацію влаштовує в 25-річчя Великого Голоду в Україні окремий Діловий Громадський Комітет ню-йоркської метрополітальної округи. Маніфестацію, яка почнеться о год. 11-ій перед полуднем, попередять Богослуження. Під час маніфестації виступить голова Центрального Комітету Антибольшевицького Бльоку Народів, п. Ярослав Стецько. Після маніфестаційних урочистостей відбудеться відповідна мистецька програма, з виступом артистів б. Театру В. Блавацького, хору, оркестри і рецитаторів.

ПОЧИНАЮТЬ ТВОРИТИ ДУШПАСТИРСТВА ДЛЯ УКРАЇНЦІВ У ПОЛЬЩІ

Ольштин, Польща. — Спільна комісія польського спископату й уряду вирішила створити в більших скупченнях українського населення у північних воєвідствах Польщі греко-католицькі душпастирства. Мають бути сторені такі душпастирства покищо у Вармії у місцевостях Дзєржґонь, Баня Мазурска, Ґурово і Остре-Бардо. Підлягатимуть вони єпископам латинського обряду.

МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ Й АМЕРИКОЮ НІКОЛИ НЕ БУДЕ ВІЙНИ — КАЖЕ ГОЙСС

Теодор Гойсс

Вашингтон. — Західньо-німецький президент д-р Теодор Гойсс виголосив перед зібраними разом палатами Репрезентантів і Сенату, в які м. і. заявив буквально, що „ніколи вже більше в будуччині німці й американці не будуть одні проти одних воювати". 72-річний президент заявив, що він не приїхав до Америки, як прохач, тільки, щоб висловити подяку і вдячність за американську допомогу у відбудові Німеччини. Спершу, мовляв, американські податники давали свої гроші, щоб знищити Німеччину, але потім давали, щоб відбудувати її. Гойсс приписав історичне значення плянові Маршалла, який не тільки безпосередньо допоміг Західній Німеччині, але й штовхнув німців до конструктивної праці, давши їм доказ, що Америка бажає собі відбудови вільного світу. Без американської допомоги — казав Гойсс — Західня Німеччина не була б усилі включити в свою господарку та прохарчувати 10 мільйонів німців, виселених з різних довкільних країн, підсилених ще втікачами з Східньої Німеччини. Гойсс заявив, що конституційні обмеження ролі німецького президента не дозволяють йому висловлюватись про актуальні міжнародно - політичні проблеми, але деклярував рішення Німецької Федеративної Республіки бути позитивним і льояльним союзником Америки. Німеччина, мовляв, своєю культурою, історією і християнським світоглядом належить до Заходу. Острахові деяких американців, що Німеччина може одного дня порозумітись з Совєтами і зрадити Захід, Гойсс протиставив — у жартівливому тоні — острах німців, що Америка може порозумітись з Совєтами і залишити на призволяще німців. Гойсс назвав неповажними такі міркування. Він виголосив свою промову німецькою мовою, бо, мовляв, прийшов до переконання, що його англійська мова надто „заржавіла".

Португалія вибере в неділю президента

Лісбона. — Коло 1, 200, 000 португальських виборців, членів 9-мільйонового народу, виберуть в найближчу неділю 8 червня ц. р. нового президента на наступних 7 років. За загальним переконанням, президентом стане кандидат урядової партії Національна Унія, 63-річний контр-адмірал Америко Томас. Єдиним його контркандидатом є 52-річний генерал летунства Гумберто Дельґадо. З одного боку гострий опозиційний тон виступів генерала Дельґадо проти правління 69-річного прем'єра Антонія де Олівейра Салязара, який вже 30 років стоїть у Португалії при кермі влади, з другого боку репресії уряду, викликали напружену атмосферу. Кількадесять осіб потурбовано під час передвиборчої аґітації і кількадесять інших арештовано. За законом, протягом 26 днів вільно було вести аґітацію. Вона припинилась в середу 4. ц. м. В останніх трьох днях перед виборами ніхто не має права аґітувати. Тепер всіх 120 послів в одній із двох палат португальського парляменту — це члени урядової Національної Унії.

Поляки бояться розриву Хрущова з Тітом

Варшава. — Польські комуністи лякаються, що остання промова Хрущова на з'їзді болгарської комуніст. партії в Софії своїм тоном і змістом загородила шлях до совєтсько-югославського замирення. Для Тіта — кажуть вони — найгіршою образою є солідаризуватись з становищем Сталіна з 1948 року, коли-то Сталін викинув югославську комуністичну партію з Комінформу та лаяв Тіта зрадником і т. п. епітетами. Тому комуно-польська преса зреферувала промову Хрущова з Софії дуже обережно, промовчавши той його зворот з похвалою для Сталіна, промовчала догану Хрущова Тітові за становище Тіта після здавлення московськими танками мадярської революції, як теж промовчала зворот, що югославський „ревізіонізм" є „троянським конем" в комуністич. таборі. Покищо Польща дотримує всіх своїх умов з Югославією, але польські комуністи здають собі справу, що буде дуже трудно жити в приязні з Тітом, коли — під натиском з Москви — всі інші комуністичні партії у світі та сателітні країни зірвуть з Югославією всякі зв'язки. Зокрема, уряд Гомулки в дуже незручній ситуації, коли Хрущов лає Тіта за те, що Тіто прийняв американську допомогу. Польща просила в ЗДА допомоги і дістала кредит на позичку $193 мільйони, хотіла б теж дістати нову позичку в наступному році. Це буде трудно, коли шантажуватиме її Москва, — коментують західні кореспонденти у Варшаві.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **Річні Збори членів Української Вільної Академії Наук у ЗДА і членів Фундації УВАН** відбудуться в неділю, дня 8-го червня ц. р., о 6-ій годині вечора в залі Українського Інституту в Америці в Ню Йорку (при 2 Іст 79-та вул.). Голова УВАН у ЗДА проф. В. Ветухів виголосить під час зборів доповідь на тему „Діяльність УВАН у ЗДА в 1957/58 академічному році".

● **Українська делеґація з Канади**, яка взяла участь в поминках по сл. п. полк. Є. Коновальця в Роттердамі дня 25-го травня ц. р., склала по дорозі до Роттердаму вінок на цвинтарі канадійських вояків під Дієпп у Франції. Складення вінка відбулося при відповідній військовій церемонії і доверцшив його голова делеґації Богдан Зелений з Віндсору.

● **Авторський вечір Ярослава Геруса** відбудеться в п'ятницю 6 червня ц. р. в приміщеннях Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку. Читатимуть — автор, п-на Валя Калин та п-ні Іванна Канонів. Початок о год. 8-ій вечора.

● **Виставка друкованого пластового слова** відбулася під час посвячення пластового дому в Клівленді, заходом пластового музею. В тому ж пластовому домі, відбулася виставка преси і книжок. Виставлено 106 різних пресових видань з Австралії, Австрії, Арґентини, Галичини, ЗДА, Італії, Канади, Карпатської України, Німеччини і Франції. Книжок було 96, переважно з Галичини, Карпатської України, Німеччини, Канади і ЗДА. Виставку відвідало чимало осіб, які були на посвяченні пл. дому, а також делеґати конвенції УНС.

● **Під час Річної Паради 282 Ескадрону Летунських Кадетів**, що його опікуном є Український Відділ ч. 360 Канадійського Леґіону, очолюваний Степаном Павлюком, відзначено 13 кадетів українського походження за пильність, дисципліну і стріляння. Нагороди одержали кадети: А. Цюпка, П. Комарницький, С. Лаб'юк, Г. Янів, Р. Куривчак, Г. Шимко, І. Сич — за пильність і поведінку і В. Ладика, П. Яримович, О. Пашинський, М. Любий, І. Сич, І. Комарницький, Г. Янів — за стріляння. Всіх українців у цьому ескадроні є 28.

ЗАПОВІДАЮТЬ РОЗГРУ ВНУТРІ ТАБОРУ ДЕ ГОЛЯ

ДЕ ГОЛЬ БУЦІМ-ТО ВІДКЛИЧЕ ВІЙСЬКОВИКІВ З КОМІТЕТІВ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ. — ПОЯВИЛИСЬ РЕВЕЛЯЦІЇ ПРО ПРИЧИНИ ЗРЕЧЕННЯ ПФЛІМЛЕНА

Альжир. — Існують познаки, що поміж генералом Шарлем де Голем і екстремістами з його табору, які прикриваються його іменем та своєю ворохобнею в Альжирі і на Корсиці допомогли йому прийти до влади, прийде в найближчому часі до розгри — твердять закордонні обсерватори в Альжирі. Ген. де Голь виголосив публічну промову також у другому величному місті Альжиру, в Константині, в якій він також говорив про повну рівність всіх мешканців Альжиру, але не сказав нічого про майбутній устрій в Альжирі та його правно-державний стан. Звертають увагу, що де Голь знову не говорив про „інтеґрацію" та закінчив свою промову „хай живе Франція, хай живе Республіка" — не приєднавшись до крику французьких колоністів „Альжир є французький". За пресовими твердженнями — де Голь мав коротку, лише три-хвилинну розмову з генералом парашутистів де Массі, який є головою Комітету публічної безпеки. Де Голь буцім-то висловив тому генералові своє невдоволення з факту перебування військовиків в суто-політичній організації Комітеті публічної безпеки. Закордонні кореспонденти з Альжирі твердять, що де Голь був невдоволений привітальною промовою генерала Массі в Альжирі, в якій-то промові названий генерал висловлював різні політичні бажання і надії під адресою де Голя і його правління: де Голь, буцім-то, дуже чулий на тому пункті, щоб військовий підчинений не висловлював ніяких повчальних завваг своєму зверхникові. Сподіваються, що ген. де Голь відкличе всіх військовиків з альжирських Комітетів публічної безпеки, як приватної політичної організації, та що він призначить Жака Сустеля, головну політичну фіґуру в альжирських подіях, на якесь становище, не зв'язане з Альжиром. Однак усе це — тільки здогади, оперті здебільша на заввагах осіб з найближчого оточення де Голя. Тим часом праві екстремісти — зпоміж французьких колоністів в Альжирі фірмують свою поведінку іменем де Голя. — Французький амбасадор Жорж Горз, що його відкликано було до Парижу після французько - туніської сутички, в якій згинуло було 14 французів в дні 11 січня ц. р., незабаром вертається до Тунісії на своє становище. У цьому вбачають заповідь, що між Францією і Тунісією будуть поведені переговори про відкликання з Тунісії тамошніх 22,000 французьких вояків і про дальший правний стан туніського порту Бізерта, Тунісія буцім-то погоджується залишити той порт в руках НАТО, а не виключно одної Франції. Речник Альжирського Фронту Національного Визволення в ЗДА, Мохаммед Язід, заявив, що де Голь, подібно як його попередники у французькому уряді, нічого не навчились з 4-річної війни в Альжирі, і що тому збройна боротьба альжирських самостійників буде продовжуватись. — У французькій пресі появились ревеляції, що безпосередньою причиною резиґнації прем'єра П'єра Пфлімлена була відмова французького капітана фльоти висадити у порті Аяччіо на Корсиці 2,000 льояльних до уряду жандармів, які нічю мали обсадити місто і тим самим здавити тамошній бунт проти леґального уряду. Дізнавшись про бунт морського капітана французького воєнного корабля — Пфлімлен негайно зрікся, — твердить часопис „Карфур".

Нассер „прикручує" совєтську пропаґанду

Каїро. — Президент З'єдиненої Арабської Республіки, Ґамаль Абдель Нассер, насторожився супроти безконтрольної до цього часу совєтської пропаґанди в Єгипті і рішив її „прикрутити" — твердять закордонні обсерватори в Єгипті. Вони покликуються на факт, що книгарням наказано забрати з виставових вікон совєтську пропаґандивну літературу та не продавати одному покупцеві більше, як по одній такій книжці, щоб оминути їх масову кольпортажу. Про пресову конференцію східньо-німецького посольства з лайками на Західню Німеччину, як на „знаряддя західніх імперіялістів і як на тих, що „фінансують Ізраїль" — в єгипетській пресі не було ані слова. Нассер нібито не хоче зразити собі Західньої Німеччини, яка запропонувала йому $95.440,000 товарового кредиту для влегшення закупу промислових машин в Німеччині. В єгипетській пресі появились — хоч і скромні — проте все ж критичні голоси про відносини в Совєтському Союзі. Нассер найбільш стурбований атаками Москви проти Тіта і припиненням обіцяної Югославії економічної допомоги: у тому факті Нассер побачив якнайяскравіше, що Совєти узалежнюють свою економічну допомогу від готовости даної країни піддатись під політичний диктат Москви. Нассер збирається приїхати в наступному місяці на відвідини до Тіта.

У СВІТІ

● **У Парижі** дивним збігом обставин так якось сталося, що в другій половині травня ц. р. під час гострої політичної кризи у Франції, — забракло картоплі. Парижани були цим більше схвильовані, ніж перспективами громадянської війни, і скидали вину за картопляну скупість на уряд і парлямент. І знову, через збіг обставин, безпосередньо після того, як ген. де Голь став прем'єром Франції, наспіло кілька тисяч тонн картоплі з Еспанії і Англії. Паризькі господині побачили в цьому — доказ державницької мудрости ген. де Голя.

● **Ліві партії в Індонезії** домагаються кари смерти для американського летуна Аллана Л. Попа, який на власну руку, будучи цивільним пільотом на Формозі, вступив на службу в індонезійських революціонерів і переводив бомбові налети на різні об'єкти, підлеглі центральному „співіснувальному" урядові в Індонезії. Літак Попа збито скорострільним вогнем і він, із зламаною ногою, лежить у в'язничній лікарні. Американська амбасада зажадала побачення з ним, але покищо не зуміла добитись цього.

● **Троє чехів**, подружжя і їх приятель, примусили пільота під загрозою пістолі — змінити шлях і приземлитись на австрійському летовищі Аспфри під Віднем. В останній хвилині пільот хотів знову знятись вгору, але тоді ті пасажири зв'язали його, а самі зголосились на поліцію на летовищі і просили дати їм політичний азиль. Всіх, разом із пільотом, арештовано. Пільот також не хоче вертатись на Чехословаччину, бо боїться кари за те, що дав себе тероризувати і допоміг до втечі троїх „контрреволюціонерів". Найгірше для нього те, що пістоля, якою його тероризували, була стара, пошкоджена, без куль, і, як зброя, не придатна.

● **Вчені - геологи з Гебрейського університету** в Єрусалимі твердять, що вони дістали докази, що в теперішньому південному Ізраїлі, на пустині Неґев, „були в 9-му сторіччі перед Христом, отже кругло 2,800 років тому, хліборобські господарства. Мрією ізраїльського уряду є те, щоб можна наводнити й заселити пустиню Неґев.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВАЖЛИВІ НАРАДИ У ВАШИНГТОНІ

Коли недавно, на одній з останніх пресових конференцій, запитали президента Айзенгавера, чи він не думає, що теперішня міжнародна ситуація вимагає поважних змін у закордонній політиці Америки, Президент відповів, що американську політику розглядається крізь призму щоденної аналізи міжнародних подій. Водночас Президент заперечив, наче б у світі зайшли якісь такі події, що вимагали б радикальної зміни устійнених напрямних. Тим часом, колесо історії покотилось знову швидким темпом. Події у Франції, громадянська війна в Індонезії, скарги Тунісії і Ливану на форумі Об'єднаних Націй та очевидне прохолодження Совєтів до їхньої недавньої ідеї про нову конференцію „на вершинах" — це тільки кілька найяскравіших міжнародних подій з останнього часу, які наявно вказують на конечність нових рішень в американській закордонній політиці.

Тому на окрему увагу заслуговують наради, які ведуться в цьому тижні у Вашингтоні однаково внутрі американської державної верхівки, як і між цією верхівкою та найповажнішими гістьми з-закордону. Щодо „внутрішнього ринку", то пригадати треба три форуми: Комісії закордонних справ у Палаті репрезентантів і закордонних зв'язків у Сенаті, Крайову Раду Безпеки під головуванням Президента і згаданий Президентом щоденний зв'язок між Білим Домом та державним департаментом. Повернувшись з короткої відпустки до столиці країни, державний секретар Доллес перевів із президентом Айзенгавером в минулий вівторок довгі наради над міжнародною ситуацією. Того самого дня відбулось засідання Крайової Ради Безпеки, про яке стало відомо тільки те, що говорилось там про закордонну й оборонну політику із зазубленням за проблеми нових родів зброї, пристосованих до нового стратегічного плянування. На п'ятницю заповіджено свідчення державного секретаря Доллеса в сенатській Комісії для закордонних зв'язків. Водночас в окремій Підкомісії в Палаті репрезентантів переводиться переслухання у зв'язку з недавньою подорожжю віце-президента Ніксона по Південній Америці. Таким чином, ці наради й розмови охоплюють американський і всі інші континенти світу.

Найтісніше з цими нарадами в'яжуться розмови, що вестимуться в цьому і наступному тижні з двома високими закордонними гістьми. Приїзд уперше після останньої світової війни до Вашингтону на офіційні відвідини президента Німецької Федеративної Республіки, д-ра Теодора Гойсса має не тільки маніфестаційно-символічне значення, як підкреслення повного включення відродженої Німеччини — дарма що окаліченої ще совєтською окупацією в її східній частині — у західню політичну систему. У товаристві старенького німецького президента знаходиться також міністер закордонних справ Гайнріх фон Брентано. Довгі ділові розмови з ним напевне стосуватимуться не так розмірно другорядного спору за частину коштів на утримання американських військ в Західній Німеччині, що їх вимагають ЗДА, а відмовляється платити Німеччина, — але передусім дальшої спільної тактики супроти СССР з уваги на постійне саботування Москвою проблеми з'єдинення Німеччини, делікатної ситуації Німеччини в НАТО з приходом до влади у Франції генерала де Голя, участи Німеччини у процесі інтеграції цілої Західньої Европи і т. п. Знову ж у суботу приїздить до Вашингтону англійський прем'єр Гаролд Мекміллен. Він привезе останні інформації англійського уряду про ситуацію у Франції і пляни де Голя, а наради з ним — за пресовими вістками — будуть торкатись однаково проблеми дальших експериментальних вибухів ядрової зброї на тлі совєтської „мирової офензиви" і дальшої спільної тактики в справі заморожених тепер переговорів з Москвою про міжнародне роззброєння, як і спільної американсько-англійської політики у зв'язку з останніми подіями у Франції й турботами на середньому Сході, в Індонезії та в північній Африці.

В оцінці міжнародної ситуації є знову оптимісти й песимісти. Ці перші вказують на вигру прозахідніх партій у виборах в Італії й Японії та консерватистів в Бельгії, на поглиблення спорів внутрі комуністичного світу (Хрущов-Тіто), і на ніби протверезіння у просовєтських політичних верхівках в Єгипті та в Індонезії. Оптимісти сподіваються і від де Голя закінчення війни в Альжирі. Але песимісти твердять, що і в Індонезії і в Ливані і в Південній Америці все ще діє сильна підривна комуністична рука та що мрякою сповита майбутність Франції. Серія вичерпних закордонно-політичних нарад у Вашингтоні вказує, що беруть там під увагу всі можливі аспекти. Приїзд в одному тижні і німецького президента і англійського прем'єра потверджує, що неоспорюваним лідером всього вільного світу є надалі З'єдинені Держави. І чим менше буде мови про „співіснування" та всякі „вершинні" конференції, тим більшою повагою ЗДА будуть втішатися.

ФРАНЦІЯ НА ПЕРЕЛОМІ

Париж. — Радіо тількищо подало вістку, що ген. де Голь отримав 329 голосів проти 224 і таким чином перебрав владу найлеґальнішим способом у висліді майже тритижневої кризи, що почалась відомими подіями в Альжирі 13-го травня. Уряд його складається з чотирьох державних міністрів і понад десятка міністрів-фахівців, дібраних за ключем своєї компетентности, а не партійної приналежности, хоч між ними є представники всіх партій, за вийнятком комуністів.

Де Голь заповів, що домагатиметься ухвалення повновластей на 6 місяців для ведення акції, необхідної в даних обставинах, а в тому й для реформи конституції, яку буде віддано під всенародний референдум. Парлямент буде на вакаціях до жовтня місяця, коли йому буде подано до відома вислідн праці уряду. Все це вже сталось: де Голь дістав повновласті, а парлямент пішов на вакації.

Зацікавлення кризою у Франції було таке велике, що можна сміло сказати, що всі зідхнули з полегшенням. Але це полегшення відноситься до закордону більше, як до самої Франції. У Франції бо комуністи виступили проти де Голя, вважаючи, що з ним приходить до влади фашизм. Але гірше те, що до комуністів долучилось в парляменті ще коло 80 лівих — радикалів і соціялістів, а соціялістичний і християнський робітничі синдикати не дали до уряду своїх представників.

Справа у тому, що проти самого де Голя є лише комуністи, бож відомо, що він втілює Францію і не стерпить в ній свобідної діяльности московських аґентів, хоч після війни комуністи були в уряді де Голя, але це були інші часи. Соціялісти поділились: одні пішли за де Голем і в уряді є лідер соціялістів Молле, інші пішли проти нього. Зовсім не з бажання йти на спілку з комуністами й не тому, що не знають, на кого спиратиметься де Голь.

Втілення Франції під час окупації — ген. де Голь прийшов до влади, щоб зреформувати сучасний партійний режим, який дійсно виявив своє банкротство. Але прийшов він до влади тому, що проти уряду виразно виступили праві, які хочуть зміни режиму, не оглядаючись на леґальні форми. Це крайні праві, які є за диктатуру армії, за власну диктатуру й за брутальне зламання всякого спротиву. Їх мало, але вони виграли тому, що ніхто не мав відваги дати наказ стріляти до них в ім'я режиму, якого банкротство було надто ясне всім.

За три тижні, ці крайні просочили своїми гаслами й настроями армію в Альжирі (а поза Альжирем сьогодні у Франції армії майже нема).

Організованого правого руху у Франції не було. Не було й ніякої видатної постаті — ні теоретика, ні організатора. Тому праві висунули домагання, щоб уряд очолив де Голь. Він зовсім не поділяє їх поглядів і не хотітиме йти на їх поводку. Але чи зможе протиставитись їм? Тут уся проблема сучасного стану у Франції.

Де Голь дав би собі раду з крайніми правими, коли б не мав проти себе комуністів і тих республіканців, які тепер опиняються в засягу впливу комуністів і гратимуть гру Москви. Для виходу з сьогоднішнього стану, уряд де Голя мусітиме зажадати великих обмежень в господарській ділянці. Це використають комуністи й та частина соціялістів, що пішла проти де Голя і поставлять проти уряду робітничу клясу.

Минулий тиждень показав, що коли комуністи самі наказують страйк, то він не вдається. Це явище повторюється за кожним разом, коли комуністи починають демонстративний політичний страйк. Але коли прийдуть обмеження господарського порядку, тоді робітництво може почати страйкувати таки дійсно загально й тому важко сказати, чи криза покінчена, чи тільки починається.

Сьогодні ясно, що прихід де Голя до влади і ухвалення його інвеститури більшістю послів сталося, щоб не допустити до громадянської війни, в якій сьогодні моментально перемогли б праві, бо за ними була б армія. Але в масах нема зрозуміння, що треба йти на все, аби тільки не допустити до влади комуністів. У Франції бо при голосуванні й при страйкуванні комуністи мають більше голосів, як прихильників, тому, що вміють використовувати господарське положення робітництва й його невдоволення тим, що у найбагатшій в Европі країні найгірше стоїть, напр., мешканева справа.

На цьому ще зуміє заграти компартія і хто знає, чи не підуть з нею й інші синдикати, що є прибудівками партій, які пішли за де Голем. Але нічого нема певного, бо французи мають свою логіку, а крім того відомо, що де Голь має бажання довести до співпраці капіталу й робітництва. Питання тільки, чи вдасться йому це зреалізувати за короткий час, доки не дійде до якогось вибуху.

Коли де Голь ставав перед парляментом, щоб виголосити свою заяву, яка була підставою для голосування інвеститури, в Парижі й на провінції почались маніфестації, організовані комуністами. Скрізь вони наткнулись на поліцію, яка з серцем стоїть за де Голем, бо який сторож порядку може бути проти того, хто той порядок може завести? Сьогоднішні демонстрації не мають значення, але завтра, коли, напр., де Голь вирівняє курс франка, коли заборонить страйки чи щось подібного, ситуація може загостритись.

Годі не вірити в здоров'я французької нації. Це нація велика й стара. В ній є доволі елементів розкладу, але й не менше здорових і патріотичних сил. Лише не завжди вдається їй мати потрібних провідників. Тому основне питання: чи дасть собі раду де Голь?

На це питання важко відповідати. Практика минулого показує, що в часі війни він давав собі раду краще, як в мирних обставинах. Доки тепер у Франції положення напружене, він матиме авторитет. Але чи виведе все на чисту воду — це залишається відчекати.

В сьогоднішній ситуації, коли невдоволення режимом довело до бунту, де Голь — єдиний рятунок перед народним фронтом з участю комуністів і перед громадянською війною.

О. Д-вич

ДИСКУСІЯ ПРО „БІЛУ ПЛЯМУ"

В лютневій книжці київської „Вітчизни" (кн. 2 1958), „літературно-художнього та громадсько-політичного журналу Спілки Письменників України" у розділі „Наш блокнот" появилася незвичайно відважна, як на підсовєтські умови, непідписана, значить редакційна, стаття п. н. „Про одну „білу пляму" в історії нашого театру".

„Одним із благотворним наслідків ліквідації культу особи — пишеться в цій статті — є заповнення так званих білих плям в історії нашої літератури і нашого мистецтва. В галузі літератури зробити це порівняно легше: перевидати твори незаслужено забутих (поліквідованих фізично на засланні або порозстрілюваних — О. Р.) письменників, визначити їх місце в літературному процесі. В галузі театральній справа важча: адже відновити незаслужено забуті вистави деяких театрів можна лише по спогадах, записах, свідченнях тих, хто ці вистави бачив понад чверть сторіччя тому".

„Однак і це треба зробити" — вимагають автори чи автор статті, висловлюючи водночас із цим цілком таки несподівані для совєтських умов ствердження, як те, що „з історії нічого не викинеш і всяке її явище рано чи пізно має зайняти своє місце" і що „театральну, як і всяку іншу історію не треба ні прикрашувати, ні викривляти".

Спрямована ця стаття проти поширеної чи точніше накинутої совєтськими комісарами „від культури" оцінки виникнення, діяльности і значення театру „Березіль", створеного Лесем Курбасом, зокрема проти поглядів, що цей театр „був рупором формаліста і націоналіста Курбаса, нічого цінного не створив, лише нівечив талановитих акторів" і що щойно лише після того, як „Леся Курбаса було знято з керівництва, театр утвердився на реалістичних позиціях (поставив „Загибель ескадри") і після того став тим, чим є зараз" (театром ім. Шевченка в Харкові — О. Р.).

Опрокидуючи таку характеристику, як „зовсім несправедливу", автори статті у „Вітчизні" доводять в дальшому, на прикладах, що театр Курбаса „Березіль" відіграв величезну ролю в розвитку українського театрального життя, що він, займаючи нові позиції, які не мали нічого спільного із старим мистецтвом, мав „благотворний ідейний і політичний вплив на глядача", зокрема на студентську молодь, і що в початках свого існування цей театр своєю стихією формалізму, умовного прийому, „деструкції", руйнування театральних канонів, заміною психологізму й реалізму ексцентричністю" та іншим справляв сильне враження і причинився чимало до розвитку театрального мистецтва. В дальшому автори заявляють просто, що „об'єктивність вимагає відзначити, що навіть і ці формалістичні, „декоративні" елементи вистав театру „Березіль" в свій час відіграли певну прогресивну роль, хоча б тим, що були антитезою до натуралізму міщанської мелодрами, побутовізму, який виразно давав себе знати, як пережиток на сценах багатьох українських і російських театрів на Україні".

Все ж таки, і в цьому об'єктивність „Вітчизни" має також свої межі. Згадуючи таких видатних акторів „Березоля", вихованих Курбасом, як Бучма, Крушельницький, автори статті про „білу пляму" побоялися згадати, такого видатного співробітника Леся Курбаса і співтворця його інсценізацій, як Йосип Гірняк.

Відзначаючи з признанням деякі з інсценізацій Леся Курбаса, як чудові мистецькі твори, як теж „потрясаючі образи живих людей" виводжувані Курбасовим театром на сцені, в статті стверджується категорично, що „на першому етапі існування „Березоля" формалістичні уподобання Курбаса не заважали появі в його спектаклях зародків радянського реалістичного мистецтва", „що велика загальна культура Леся Курбаса, його повна відданість мистецтву, надзвичайна вимогливість до акторів сприяли зростанню театру", що ці „риси колишнього художнього керівника „Березоля" і до нашого часу лишили свій позитивний вплив на всій роботі театру ім. Шевченка, нашої гордости" і що значення цього театру „не треба ні применшувати, ні тим більше замовчувати". Збочив „на манівці націоналізму" і замкнувся „у фортеці чистого мистецтва" Лесь Курбас, „режисер величезного таланту" — за словами авторів статті — щойно пізніше, на початку 30-их років, підпавши під „згубний націоналістичний вплив", особливо ж групи „Ваплíте", очолюваної М. Хвильовим.

Сенсаційний виступ „Вітчизни" в обороні Курбаса викликав, як і можна було чекати, справжню бурю обурення в підсовєтських офіційних особливо ж партійних колах. З першою атакою на „Вітчизну" виступив дня 10 квітня ц. р. на засіданні президії Спілки Письменників України новий партійний комісар для підсовєтської української літератури Б. Буряк, закидуючи редакційній колеґії „Вітчизни", очолюваній О. Полторацьким, ні більше ні менше, а просто „ревізіоністські тенденції", що їх він добачив у помилкових твердженнях, висловлених у статті „Про одну „білу пляму", „з яких випливає, ніби формалізм відіграє позитивну роль у розвитку українського театру". „Помилки ревізіоністського характеру", що їх допустилася в цій статті редакція „Вітчизни", засудив рішуче і сам голова президії СПУ Микола Бажан і закінчилися ці виступи усуненням О. Полторацького із посту головного редактора „Вітчизни" і призначенням на його місце В. П. Козаченка.

Як виходить із дальших відзивів і виступів у підсовєтській українській пресі, дискусія про „білу пляму" в історії українського театру цією чисткою не закінчилася і буде мати напевно ще й дальші наслідки. Два тижні після згаданого вище засідання Президії СПУ був примушений виступити із засудженням надрукованої у „Вітчизні" на оборону Курбаса й „Березолю" статті теж і письменник Вадим Собко. У своїй статті, опублікованій в „Літературній Газеті" з 25 квітня ц. р. п. н. „З приводу однієї плутаної статті" Вадим Собко розправляється ще раз з „Вітчизною", заявляючи, що твердження, висловлені в статті „про одну „білу пляму"", „спотворено висвітлюють діяльність Курбаса та його роль у розвитку українського театру" і що автор тієї статті „намагається реабілітувати не тільки формалістичні збочення театру „Березіль", а й формалізм взагалі", який, на думку Собка є „буржуазною течією в мистецтві, ворожою соціялістичному реалізмові, течією, яка активно бореться проти реалізму і завдає розвиткові нашої культури великої шкоди". Висловлюючи ці закиди, Вадим Собко дивується, як могли такі „абсолютно хибні" твердження з'явитися на сторінках „Вітчизни".

У зв'язку з цією дискусією треба ствердити, що ні редакція „Вітчизни", ні члени президії СПУ, ні Вадим Собко не відважилися виявити читачам, що сталося з Лесем Курбасом й іншими його співробітниками з „Березолю". Загинувши від знущань в одному із совєтських концтаборів, постать Курбаса так же несподівано й ексцентрично, як колись його інсценізації на сценах Києва й Харкова, з'являється сьогодні на сторінках підсовєтської преси і тривожить совість одних і викликає пароксизми ненависти в других — тих, що були спричинниками ліквідації його мистецьких досягнень і знищення його самого, як людини.

О. Р.

З наших буднів

І ВЖЕ ПО КОНВЕНЦІЇ!

Не дивуйтесь, дорогі нюйоркчани, що по Конвенції в Клівленді в мене одне плече зробилося нижче від другого... Це тому, що під час Конвенції раз-у-раз підходили до мене делеґати, клепали мене по плечу і казали:

— Ну, хлопе, аж тепер матимеш про що писати!

Аж від цього клепання одне плече присіло.

Що правда, то не гріх, є про що писати! Матеріялу назбиралося стільки, що хоч би суботнє число „Свободи" виходило в об'ємі Ювілейної Книги УНСоюзу, то і так всього в ньому не змістив би. Але на побільшення „Свободи" немає, покищо, надії... Самі ви, достойні делеґати, цю надію закопали. Пригадуєте?..

Як прийшлося голосувати за дістами, то ви з великим ентузіязмом „підрайзували" собі ставку на 5 долярів денно. А нашій Мамуні - „Свободі" кинули з ласки 15 центів — на поштові марки...

Вел, пропало. В мене совість чиста: я голосував за кводром! І мій кум з Филаделфії, і містер Павчак з Бруклина, дай їм, Боже, здоров'я. Але ви нас демократично переґаласували.

Поза тим, не маю інтересу забагато розписуватись про Конвенцію, бо мене таки нічим не вибрали. Ну, правда, я хоч не кандидував на Папоха, ані на жадну іншу посаду, але я чую до вас жаль сердешний за свого земляка з бібрецького повіту! Бо він і кандидував, і на оковитку стратився, а ви його не пропхали до Контрольной Комісії! Ще й потім кепкували собі: „Так, Василь вийшов, але на другі двері..."

Не журись, Василю, не горюй та не тоскуй, за чотири роки буде 25-та Конвенція, а тоді ми їм покажемо, що значить Бібрка і Старе-Село!

З наступною, 25-ою Конвенцією Батька-Союзу, покищо справи стоять неясно — не знати, де вона фактично буде?.. Вправді під час привітань, пан Смець із Спілки Визволення України побажав УНСоюзові відбути наступну Конвенцію з Золотоверхому Києві, але делеґати на залі якось слабо на це зареаґували і рясних оплесків було мало. Мабуть неодин подумав собі в душі: „Гм, не штука то їхати до Золотоверхого, але хто там виплатить дісти в доляровій валюті?"

Більше конкретну пропозицію висунув знаний і щирий патріот, пан Васильовський, запрошуючи делеґатів до Шикаґо, приблизно, такими словами:

— Завітайте, панове, до Шикаґо, гостям раді! Наше місто знане з свого патріотизму, ми розбивали голови комуністам, то ми і вами займемось.

Розуміється, після таких запросин гріх було б оминути таке славне місто!

Хоч я, особисто, не можу сказати кривого слова на Клівленд! Там мене приймали так тепло й гостинно, що я дуже радо їхав би тути на Конвенцію щороку. Тільки не знаю, чи колеґа О. Сип так само радо прийме мене на кватиру?.. Та може і прийме, бо я бритви не брав.

Ах, ви ще не знаєте історії з бритвою? То я вам розкажу. В одному місті була конвенція. Два делеґати заїхали до кума на кватиру, шоб не платити готелю. Сиділи в нього цілий тиждень, випили всю горілку, строщили всі вареники і голубці, аж накінець прощаються і дякують кумові за гостину.

А він каже:

— Будьте здорові, їдьте щасливо, але бритву віддайте.

А делеґати були люди чесні і бритву віддали.

Ікер

ВИПРОБОВУЮТЬ РАКЕТУ „АТЛАС" ІЗ ЗАСЯГОМ 6,325 МИЛЬ

Кейп Канаверал, Флорида. — Летунство перевело вже 8. пробне випущення керованої ракети „Атлас", засяг якої виносить 6,325 миль і на таку віддаль вона мала б нищити ворожий предмет. Але досі цю ракету випробовувано тільки на обмежену віддаль, останній раз на віддаль 600 миль. „Атлас" — це найсильніша американська керована ракета, її продукція коштує два мільйони долярів.

КІНЬ

(Із циклу „Запорожці")

Гривастий кінь
    імчався навмання,
Копитом бив дорогу,
    пилом криту,
Невистачало сил
    тому копиту
Розбити землю,
    сум пройняв коня.

Він заіржав —
    хитнули сиві луки,
Луна дрижала
    в темнім тоні піль,
І в тім іржанні
    плив гарячий біль,
Живого серця
    нездоланні муки,

Сльозу солону
    вітром ізсушило,
Багряна туча
    блиснула крилом.
„Дивіться, хлопці,
    впав Микита Шило,
Земля йому пером,
    Земля пером!"

В огні шабель,
    в гармат відлитім дзвоні
Микиті добра
    пам'ятка була,
І мчався кінь
    у вишитій попоні,
Надвоє розкусивши
    вудила!

А. МАЛИШКО

Євген Онацький

ШЛЯХОМ НА РОТТЕРДАМ

(До 20-ліття трагічної смерти сл. п. полк. Є. Коновальця)

(11)

Андрієвський з свого боку так змальовує перебування Павла в Фінляндії:

„По повороті додому Андрієвський став діставати листи від Полуведька та Приймака. Цей останній далі мешкав нелеґально, не міг нікого бачити, крім Полуведька. Став він студіювати німецьку мову, читав українські книжки, які були на місці та які надсилав йому Андрієвський. Все чекав, коли буде полагоджена справа пасу, і він могтиме їхати далі. Але справа зазнавала труднощів. Вже в вересні Полуведько і Приймак стали турбуватися та домагатися від Андрієвського, а, мабуть, і від Грибівського, щоб уможливлено приїзд Приймака. В той час виникли деякі неприємності між Полуведьком, з одного боку, та Андрієвським і Грибівським, з другого. Річ у тім, що Полуведько, мабуть, не зорієнтувавшись і всупереч наказові, натякнув у листі до Сціборського, з яким стояв давніше в зв'язку і через якого діставав гроші від полковника Є. К-ця, що в нього був Андрієвський і ще дві особи, яких, однак, не назвав. За це дістав гостру нагану, яка його дуже вразила.

„В жовтні Грибівський, не знаходячи розв'язки питання пасу для Приймака, став радити, щоб цей останній виїхав на документ одного з місцевих українців. Полуведько став робити старання в цьому напрямку, але йому нічого не вдалося. Андрієвський в своїх листах до Полуведька радив, в разі безвихідного становища, зголоситися на поліцію і залеґалізувати Приймака, як новоприбулого втікача. Але Приймак дуже боявся того, що йому доведеться пересидіти в в'язниці три місяці, і не годився на цей плян. Він навіть зладив спеціяльного листа до Пригоди, в якім запитував його думки і просив Андрієвського той лист переслати. Однак, Андрієвський того листа задержав у себе.

„Листи з місця побуту Приймака ставали все більш тривожними. Одним із них Полуведько подавав, що ніби побачення Андрієвського з гостями в скелях стало відоме поліції, яка розпитувала про нього Полуведька, і що цей факт становить особливу небезпеку для дальшого перебування Приймака.

„Писання Приймака ставали дедалі нервозніші. Він висловлював розчарування з приводу „кустарних методів, леґковаження й недбалости тих, що перебрали зобов'язання". В другім листі, пересланім Андрієвському для Пригоди, він писав про „тупцювання на місці і безпомічність наших приятелів".

„Андрієвський, з свого боку, натискав на Грибівського через полк. Є. К., але нічого з того не виходило, і він не знав, як представляється справа. Серед таких обставин, Андрієвський в грудні 1935 р. порадив Приймакові не покладатися ні на кого і або леґалізуватися або вертатися додому. При тому зазначив свої давні розходження з Проводом Українських Націоналістів.

„Треба відзначити, що Приймак був ніби вражений цим останнім повідомленням. В своїй відповіді він застановляється над фактом розходження і просить Андр-го не доводити до розриву. Загалом видавалося, що він засвоїв собі націоналістичні ідеї, або бодай фразеологію, як то видно з листів до Анд-го.

„Пригода надсилав час від часу листи до Анд-го, — в них він завжди запитував за Приймака, натякав на якусь конспіративну роботу на галицькому кордоні, часом просив надіслати йому посилку. Андр-ий послав дві харчові посилки на вказаній ним адресі. Першу було відібрано, а за другу банк звернув гроші, бо ніхто не зголосився.

„В грудні Андр-ий дістав повідомлення від Полуведька, що до нього прибув М. Селешко, який має дозвіл побуту до 11-го лютого. Він, мабуть, найліпше знає, яка була дійсна ситуація коло Приймака, і наскільки алярми цього останнього і Полуведька були оправдані. В кожнім разі він рішив винайти розв'язку справи з Приймаком, давши йому свій власний пас. Завдяки йому, Приймак покинув Фінляндію 22 січня 1936 р. При виїзді писав до Андр-го:

„Останні тижні сталого побуту не мав і кожної хвилі чекав нещастя".

Виїхав Приймак до Німеччини в доволі бадьорому настрої. По виїзді він нічого не писав Андр-му аж до місяця липня, і цей останній не знав, що з ним сталося, і де він перебуває..."

М. Селешко, описуючи свій побут в Фінляндії в кінці 1935 р., подає цікаві спостереження із Павлусем:

„Десь коло Різдва п. Полуведько познайомив мене в одному парку за містом із згадуваним комсомольцем. Він не знав, що я знав про існування такого чоловіка, бо я йому про те не згадував. Його почали ми звати Павлом.

„Павло жив в кімнаті, винайміленій на ім'я п. Полуведька в Гельзінґфорсі.

„Перше враження, що я мав, що це чоловік хитрий, не заляканий нелеґальним побутом в Гелс. та переходом із Совєтів до Фінляндії, говіркий і цікавий. З самого початку він дуже цікавився нашою заграничною політикою і багато про неї розпитував. Здавалось, був з дечим ознайомлений. Особливо його цікавили німці, які, як казав, тільки й можуть розбити большевиків. Рівночасно він зазначав, що на Україні народ німців не любить, і, коли б вони туди прийшли, то народ буде з ними воювати.

„Бачились ми декілька разів, все в товаристві п. Полуведька, і розмовляли. Він розпитував мене про ЗУЗ, а я його про СУЗ та тамошні настрої. З його балачок виходило дещо інакше, як з совєтської преси, яку я стало читав. Коли сходила розмова на німців, то я йому сказав, що я особисто не вірю в щирість німців у відношенні до України, тому йому треба мою характеристику німців брати обережно.

„За деякий час п. Полуведько сказав мені, що він має доручення перекинути Павла до Европи, і що для того треба використати мій пас. Фотографія не зовсім підходила, тому треба було рахувати на неуважність урядовців прикордонної контролі. Мені про те нічого з Організації не писали безпосередньо. Так було майже весь час мого побуту там. Все писалось мені через Полуведька.

ПАМ'ЯТІ ПРОФ. О. ТЕРЛЕЦЬКОГО

Дня 13 лютого ц. р. помер у Львові на 85-му році життя видатний історик, дійсний член НТШ, і громадський діяч, проф. Омелян Терлецький.

Вже під час своїх студій в університеті у Львові, як учень проф. М. Грушевського, розпочав свою наукову працю. Тоді помістив в Записках НТШ дві свої праці, а саме: „Політичні події в Галицько-Валинськ і й державі по 1340 році" і другу: „Козаки на Білій Руси". Рівночасно інтенсивно працював у семинарах тодішніх, визначних професорів, таких, як Шараневич, Фінкель, Войцеховський і в географічному проф. А. Ремана, підготовляючись до дальшої наукової праці. Після закінчення університетських студій почав учителювати в реальній школі в Тернополі. Виїзд на провінцію, де не було бібліотек, був причиною, що не міг продовжувати своєї наукової праці так, якби хотілося; треба було комплектувати свою власну бібліотеку, зокрема, поглиблював своє мистецьке знання. Мистецтво, особливо музика, були йому дуже близькі. Не раз казав: „Якби не було в світі музики, то не знати, чи варто було б жити". (В особистому житті приходилося переживати тяжкі хвилини). Був знаменитим учителем, вмів зацікавити учнів гарним викладом, а справедливістю і тактом з'єднував собі любов учнів так, що згадують його вони досьогодні.

Вчителюючи в Тернополі, весь свій вільний час, присвячував Покійний праці серед тернопільського громадянства. Брав жваву участь в тодішньому політичному житті, виступав з доповідями на різні теми, працював в „Просвіті", часто виїжджаючи на села. Був довголітнім диригентом „Бояна", що за того часу став одним з найкращих хорів Галичини. Пів століття тому було мало нашої інтелігенції, то ж приходилося працювати кожному в різних ділянках. Але саме тій щоденній праці завдячує Галичина те, що її пізніші події не збудили „окраденою".

Перед першою світовою війною, після однорічного перебування в Чорткові, де був директором гімназії Рідної Школи, переїхав до Львова, до Академічної гімназії. Та зараз прийшла війна і Покійний виїхав до Відня. Як прийшла черга на старші річники, його покликано до війська. В тому часі Союз Визволення України організував працю по таборах полонених, потрібно було прелеґентів і тоді Союз виреклямував його з війська. Виїхав до табору в Раштаті, у Німеччині. Праця в таборах спершу була нелегка. Хоч полонених українців відділено від москалів, але полонені, виховані в російськім патріотизмі, а то й зі страху, що буде пізніше, ставилися спершу неґативно а то й ворожо до праці прелеґентів. Приходилося зачинати лекції від астрономії, а щойно пізніше, як слухачі краще познайомилися з прелеґентами, і перейти до украйнознавства. І дуже скоро розвинулася успішна праця. Зорганізовано читальню, бібліотеку, прийшли правильні лекції. Дуже багато дав зорганізований полоненими театр, хор, музика. Видавано книжки, часописи, життя розвивалося, то ж не диво, що ті табори дали прекрасних вояків Україні: Синю і Сіру Дивізії. Про ту працю видав Покійний велику книжку п. з. „Життя української громади в Раштаті" (вийшла теж і в німецькій мові).

По війні Покійний вернувся до праці в гімназії у Львові. Незабаром перейшов на емеритуру і тоді весь час присвятився науці і громадській праці. Стає головою Рідної Школи, весь час інтенсивно працював в Головному Виділі „Просвіти". 1921 р. починає видавати „Знання" бібліотеку науково-популярних викладів. Пише „Історію української держави", перший того рода твір в нашій літературі, що мав значний вплив на розвій державницької свідомости українського громадянства. Новою була теж тема книжки „Вплив природи на історію України", далі „Україна забороллом Европи". Склав теж підручник географії для I кляси. Рівночасно дуже пильно працював над історією Галичини. Майже щоденно можна було його бачити в бібліотеці НТШ. Була це велика джерельна праця, що охоплювала добу від зайняття Галичини Австрією 1772 року до 1861 року. В часі воєнних подій, вже готова до друку, мабуть пропала. За теперішньої большевицької влади працював Покійний як професор історії в університеті Івана Франка у Львові аж до останніх років, коли з огляду на хворобу і вік, мусів відійти на пенсію.

М. Т.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Попис дошкільнят Музичного Садка УМІ в Народному Домі

В неділю 25-го травня в Народному Домі відбувся попис малят Музичного Садка УМІ. Керівником Садка є п. Галина Мирошниченко, енергійна і з великою ініціятивою вихователька тих, які перебувають ще в казковому світі чудес, стоять біля порога Життя. Вона показала на цьому пописі добрі наслідки своєї роботи.

Під її керівництвом садок, який почав два роки тому роботу з маленьких маштабів, тепер розрісся і вже нараховує понад 40 дітей, в розпорядженні яких вже є своя заля для вистав, різні музичні інструменти, приладдя, тощо.

Цей попис пройшов з успіхом і зібрав повну залю „татусів" і „мамусь", але п. Мирошниченко була не задовільна і розхвильована, бо з 14-ох дітей прийшло тільки 10, і тому Лисенківську „Козу Дерезу" прийшлося зняти, бо не прийшли саме її виконавці. Але решта: Леся Трембицька, Олесь Лабунько, Борис Сумик, Ігор Раковський, Мирослав Шкапаровський, Наталя Даниш, Ігор Рак, Наталя Чума, Олесь Гірка і Володимир Артимишин — жваво виконали різноманітну програму: співи, танки, читання. Дуже цікавою точкою був виступ оркестри і „опера" Фоменка „Листоноша", яку виставлено в чудових декораціях, спеціяльно зроблених мистцем Л. Кузьмою і в гарненьких костюмах, про які вже подбали матусі.

Музичний супровід був в руках проф. УМІ п. Байлової і на плитах. Діти подали своїй вихователці китицю червоних рож. Сердечно вітаю п. Мирошниченко з гарним успіхом роботи і бажаю її садочкові дальших успіхів і росту.

Микола Фоменко

Дітройт, Миш.

День Матері

11-го травня ц. р. в приміщенні української православної катедральної церкви св. Покрови влаштовано силами учнів „Рідної Школи" при тій же церкві та ЮСУМА при Осередку „Київ" Дітройт День Матері.

Свято відкрив п. О. Каранець, привітавши, зібраних на залі гостей. Після привіту п-і Несторович виголосила гарний і змістовний реферат про значіння української матері в родині, громаді та нації. Після реферату слідувала програма в такому порядку: „Молитва до Пречистої Матері" — відспівав церковний жіночий хор під диригентурою п. І. Китастого; „Привіт нашій матері" — збірна деклямація учнів Рідної Школи; „Засвистали козаченьки" і „Їхав козак за Дунай" — Л. Данилюк, В. Гаховська скрипки та п. Черіс сопілка; танець „Чумак" — виконав О. Хміль; Деклямацію „Мамі" дуже гарно виконала Леся Палій; „Сільський танець" та „Ку-ку" — фортепіянове сольо Я. Ясінської; „Вечірня пісня" і „Заграй ми, цигане старий" — співав діточий хор Р. Ш. під керівництвом п-і Гаховської; танки: Циганський танець, Гопак, Козачок та Аркан виконали учні Р. Ш., під акомпаніямент С. Зозулі; Н. Цюра відспівала „Мати доню колихала" і „Женчик - бренчик" піянінове сольо С. Зозулі; „Колискова пісня" та „Ми ростем" відспівала Віра Потапенко; деклямація Л. Гаховської „Пісенька". Перед виступом оркестри ЮСУМА голова батьківського комітету, проф. Яворівський, виголосив коротку промову, в якій з'ясував сьогоднішнє становище української матері на чужині та на рідних землях. Після промови згадана оркестра під диригентурою п-і Ліди Сої відіграла три пісні: „Українська думка" „Гей, нумо хлопці до зброї", та „Де Дніпро наш котить хвилі". В оркестрі грали: О. Калинич, С. Марилів та В. Гаховська — скрипки; А. Юра, І. Яворівський, М. Біляк, Я. Васьо — акордіон; Е. Ціко — саксофон та О. Пшенична — флейта. Після програми подано на стіл чай та солодке, при якому гості мали змогу обмінятися своїми думками і приємно провести вільний від праці час.

М. К-ч

Коли Ви вважаєте себе політичним еміґрантом — амбасадором України, то знаєте про великий вклад Українського Народного Союзу в змаганнях за права України та українців, Ви напевно свідомі обов'язку бути членом цієї організації.

Филаделфія, Па.

Митрополиче Богослуження і Свято Матері.

11-го травня ц. р. в Катедральному Соборі Рівноап. Кн. Володимира у Филаделфії, відбулося врочисте Богослуження, що його перевів Митрополит Іоан, в асисті митроф. прот. К. Даниленка-Данилевського, протоєрея Миколи Угорчака з Мілвілю. В повному складі співав Катедральний Хор під диригентурою проф. С. Ю. Бутовського. З нагоди Свята Матері храм був переповнений вірними. Глибокозмістовне слово виголосив про євангельську самарянку Митрополит Іоан, що присвятив його Матері світу, та з окрема українській многострадальній матері.

Після св. Літургії відслужено Молебень. Тоді в церковно-парафіяльній залі, відбулася спільна трапеза, в якій взяли участь Митрополит Іоан, духовенство, Церковний Хор, парафіяльний уряд, організації і до трьох сот гостей! При вході Митрополита хор проспівав: „Іспо-Ласті Деспота". Трапезу поблагословив Митрополит і „Христос Воскрес" наповнило залю.

Після цього в гостинець Українській Матері піднесено Музично-вокальний Концерт.

Вступне слово на Концерті виголосила через мікрофон голова Молодечого Сестрицтва Діви Марії, пані Геня Карбівник, що привітала Митрополита, духовенство і всіх присутніх матерів та гостей з Святом Матері. Інспектор шкіл українознавства д-р Юрій Мачук прочитав програму Свята Матері.

На сцені два десятки дошкільних діток, як ангели в білих святочних американських та барвистих українських вбраннях, хлопчиків та дівчаток, що сидять на дитячих стільчиках. По виклику виховательки пані Анни Тадзінської дітки поодиноко підходять до мікрофону та під акомпаніямент клявіятурної музики виконують в англійській та українській мовах цілий ряд коротеньких пісеньок і деклямацій і закінчують свій прекрасний виступ співом: „Отче наш . . ." Старші діти Недільної Школи, під проводом вчительки п-ні Марії Харамбури, так само під акомпаніямент виконали кілька пісень і деклямацій, з окрема гарно відограла на п'яніно „Українські попурі" — учениця Подгурська. Як малесенькі так і старшенькі дітки принесли своїм мамусям і нерозлучним татусям, тільки одну радість і втіху!

Після цього п-ні Марфа Ревуцька відчитала змістовний реферат, в якому подала історичний нарис народження й ствердження законом Свята Матері в Злучених Державах Америки. Реферат обдаровано рясними оплесками.

На сцені виступило ще, під проводом учителів панімаатки Марини Данилевської та о. Ревуцького, до двох десятків учнів суботньої школи та в супроводі клявіятури проспівали три пісеньки: „Моя мама"; „Квочка"; „Наш маленький песик". Та ще продеклямували: „Гарна мама" Н. Березовська, „Не журися рідна мамо!" — Люба Резнікова; „Маленька дитинка" — Стеф. Курман; „Мама, ти, як ангел з неба" — Теодор Курман; „Моїй мамі" . . . — Ніла Ковальчук; „На Свято Матері" — Віра Гусар; „Поклін Матері" — Петро Гусар. І співи і деклямації справляли на присутніх миле враження.

Акомпаніювала на протязі всього Концерту учениця — Некорович; співи підготував о. Іван Савчук.

Інспектор шкіл українознавства у Филаделфії д-р Юрій Мачук промовляв до присутніх матерів, батьків і гостей, щоб прищеплювали любов до рідного українського слова, пісні та посилали діток до української школи та були жертвенними на розбудову Рідної Школи.

Останнім промовляв Митрополит Іоан, що сказав: „Найбільшу силу у вихованні дитяти має мати, бо вона плекає душу свого роду, щоб раз добром налите серце ввік не прохололо. Навчити дитину любови до Бога, до ближнього, до свого рідного слова; навчити її, як любити, як свою прибрану, нову Батьківщину, так і свою Рідну Землю — це шляхетне завдання вчителя-вихователя, що в майбутньому буде компенсоване сторицею"!

Свято Матері — закінчено загальним співом „Христос Воскрес" і Митрополичим Благословенням.

Митрат о. К. Даниленко-Данилевський.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, в тим самим і співвласниками 20-ти мільйонового майна організації!

Д-р В. Помірко, вет. лікар.

Чому м'ясо деколи світить

Недавно в малому містечку в Тексас м'ясар прибіг на поліційну станицю із криком, що все м'ясо і м'ясні продукти в його крамниці . . . світять. Поліція перевірила, чи м'ясареві „дещо" в голові не світить, а відтак ствердила, що м'ясо не тільки в того м'ясара, але і в других м'ясарнях дійсно світить.

Те, що м'ясо і інші м'ясні продукти світять, то нічого нового. Вже Арістотель про це згадує, а в середніх віках світяче м'ясо було дуже частим явищем, і з тим були пов'язані всілякі явища в природі, як вітри, погода, вологість, повня місяця й інші, як також всякі ворожби і підозри.

Під час всіх воєн часто забандажована рука чи нога нагло зачинала світити. Перелякані вояки скоро переконувалися, що то добрий знак, бо гірше було з тими, кому такі бандажі не світили вночі, а воняли, бо у таких часто кінчалося ампутацією ноги чи руки.

Може б і в теперішніх часах ми зустрічали більше світячого м'яса, якби не те, що найперше засвічується жарівка в холодільні - ледівні, як тільки двері відкриємо. А втім, величезний поступ гігієни і перевірки м'яса, м'ясних і інших продуктів зменшив феномен світячого м'яса.

Причиною, що м'ясо деколи світить, є в першій мірі різного роду бактерії, що ростуть при низькій теплоті, або в соленій теплоті, або в соленій воді. Дальшою причиною, що м'ясо світить, є деякі ензими. До 80 відсотків енерґії, що повстає при ферментуванні, це форма світла. Ті світла можуть бути зелені, червоні, голубі і інші, залежно від роду ензиму. Бактерії і ензими спричиняють не тільки те, що м'ясо світить, але і зміняють краску м'яса. Ту зміну краски м'яса відмітив дуже виразно Рембрандт на малюнку „Зарізаний віл".

Той процес світла і зміни кольору м'яса дуже часто виступає на соленій шинці. І хоч процес солення м'яса є дуже старий, а практично дуже мало знаємо про самий механізм солення і запах соленого м'яса. Величезну ролю при соленні грають солі салітри і додаток цукру та контроля теплоти. В нинішніх методах солення балянс солей салітри майже виключив вплив бактерій на процес солення. Тому рідко коли м'ясо має зміну в красці-кольорі і рідко коли світить.

М'ясо, що світить і має зміну краску, не тратить споживчої вартости і не є шкідливе.

ПОДЯКА

Висловлюю цією дорогою мою глибоку подяку Рідні, Приятелям і Знайомим, які віддали останній поклін, мойому спочилому, 6-го квітня 1958 р.

ЧОЛОВІКОВІ,

проф. д-рові Полікарпові

ГЕРАСИМЕНКОВІ

й помолились за спокій Його душі.

Рівнож складаю щиру подяку за всі вислови співчуття, які я отримала.

АННА ГЕРАСИМЕНКО — дружина

Демократи передбачають перемогу в Каліфорнії на основі вислідів правиборів

Сан Франціско. — Правибори в стейті Каліфорнія збільшили надії демократів на здобуття губернаторського становища в осінніх виборах цього року, яке то становище довгі роки було в руках республіканців. За кандидатуру на губернатора змагалися республіканець сенатор Вільям Ф Новленд, який дістав всіх голосів — 1,007,491 (в тому — 206,341 демократ. голосів) і демократ стейтовий генеральний прокуратор Едмунд Дж. Бравн, який може похвалитися 1,512,583 голосами (в тому 276,280 республіканськими). Ті числа не є кінцеві, бо ще немає повного висліду голосування. Але вони свідчать про те, що сенатор Новленд може втратити губернаторський пост для своєї партії, і демократи по раз другий в цьому столітті здобули б пост губернатора в тому традиційно республ. стейті. Республіканці можуть восени ц. року втратити й сенатське становище, яке займає тепер Новленд, і яке може здобути демократ. Демократи можуть здобути і становища конгресменів в листопадових виборах ц. р.